

Alkohol og udviklingen i de intellektuelle funktioner

Erik Lykke Mortensen, professor
Marie Grønkjær, ph.d.-studerende

*Institut for Folkesundhedsvidenskab og
Center for Sund aldring*

Center for
Sund Aldring

Kognitiv funktion

Specifikke kognitive funktioner:

Opmærksomhed, koncentration, hukommelse osv.

Global funktion eller intelligens: Gennemsnitlige niveau i kognitive test

Gennemsnittet giver mening fordi der er en tendens til at de samme individer klarer sig godt eller dårligt i kognitive test.

Realeksamen 200-800 realister

	Dansk	Eng.	Hist.	Geo.	Reg.	Mat.
Skrf. dansk	1.00	0.55	0.26	0.21	0.32	0.27
Skrf. engelsk	0.55	1.00	0.16	0.25	0.26	0.24
Historie	0.26	0.16	1.00	0.47	0.38	0.33
Geografi	0.21	0.25	0.47	1.00	0.32	0.25
Regning	0.32	0.26	0.38	0.32	1.00	0.69
Matematik	0.27	0.24	0.33	0.25	0.69	1.00

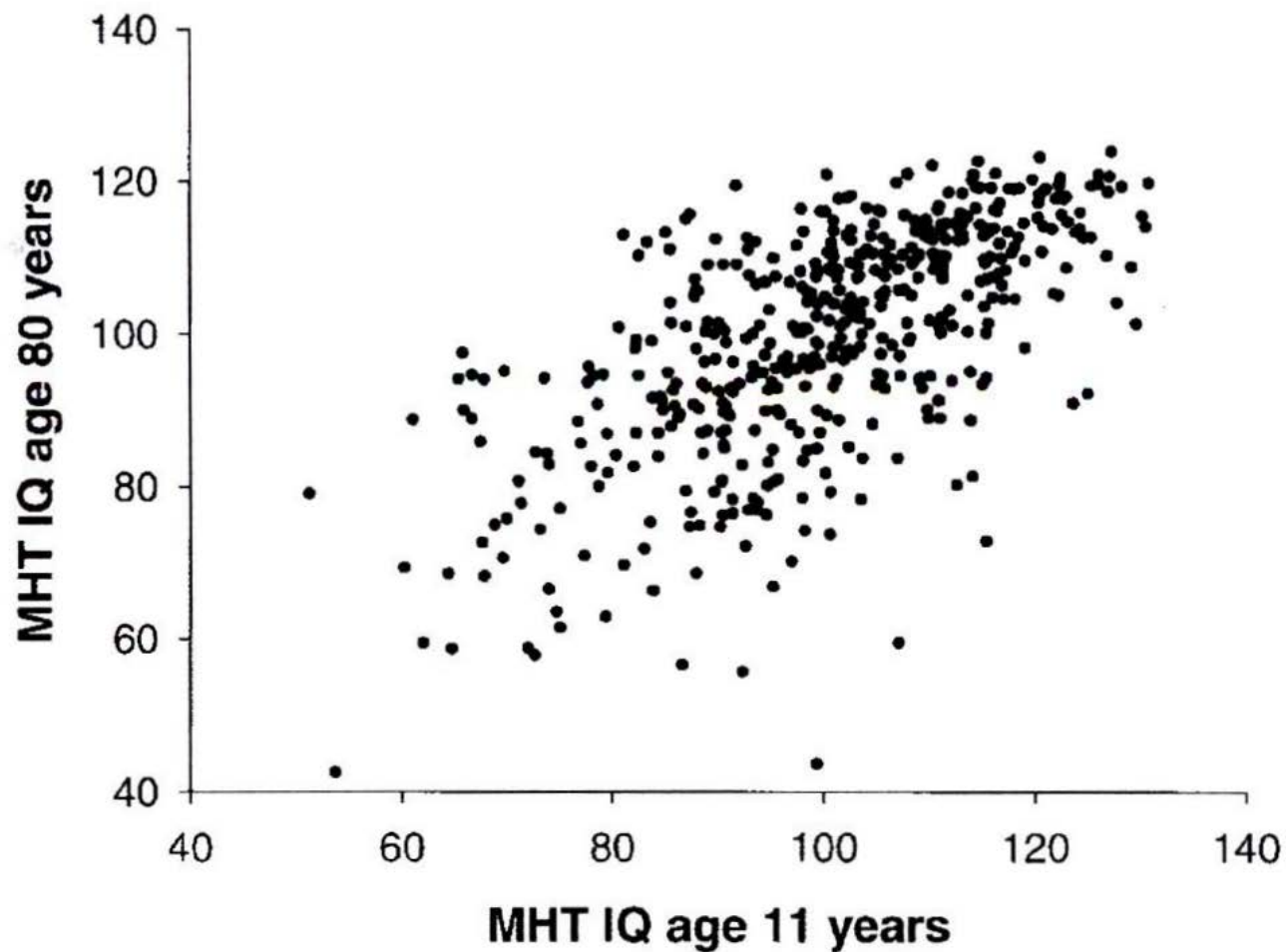
Definition af intelligens/begavelse

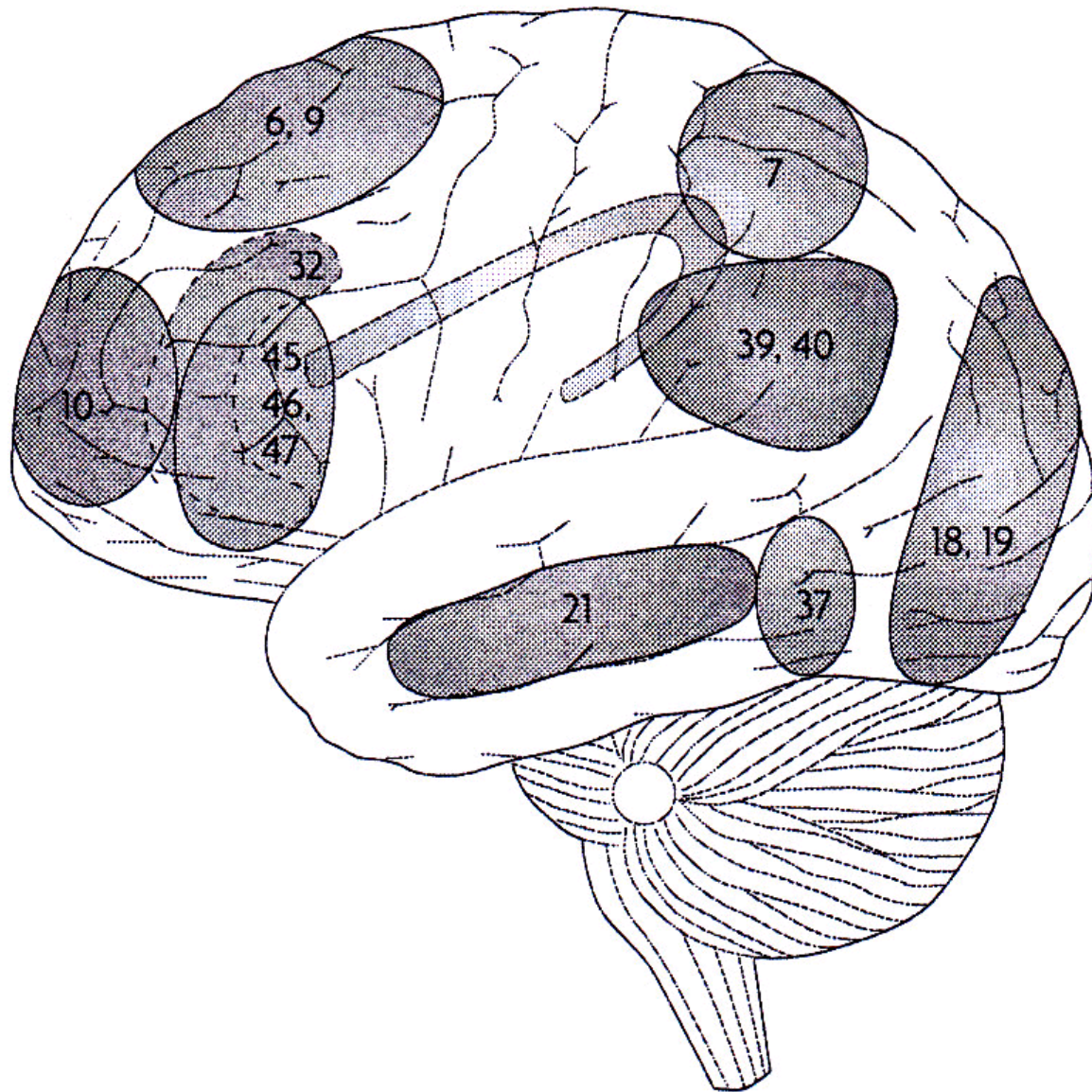
Den eller de varige psykiske egenskaber, som forklarer de positive korrelationer eller sammenhænge mellem forskellige færdigheder.

Den eller de varige egenskaber ved centralnervesystemet, som forklarer de positive korrelationer eller sammenhænge mellem forskellige færdigheder

Er intelligens stabil gennem livsforløbet?

Beregning af IK

- 1) Individet testes med en række forskellige tests og den gennemsnitlige score udregnes
- 2) Den gennemsnitlige score sammenlignes med en repræsentativ population med samme alder
- 3) IK skaleres på en skala med gennemsnit på 100 og standardafvigelse på 15

11 WAIS delprøver

Verbale delprøver

1. Information
2. Omtanke
3. Hovedregning
4. Lighedsprøve
5. Talspændvidde
6. Ordforråd

Performance delprøver

1. Tal-symbol
2. Ufuldkomne billeder
3. Terning mønstre
4. Billedordning
5. Puslespil

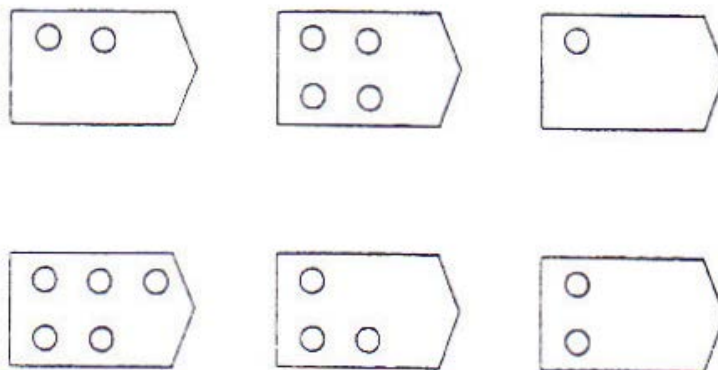
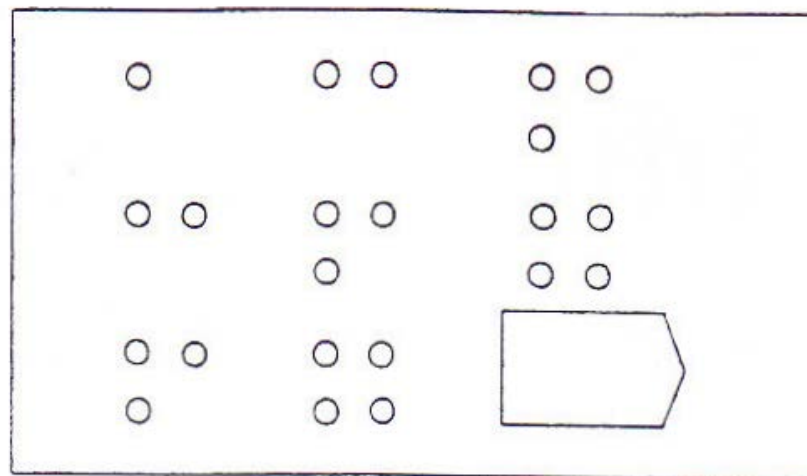
4 BPP delprøver

1. Matricer (19)
2. Ligheder (24)
3. Talserier (17)
4. Figurer (18)

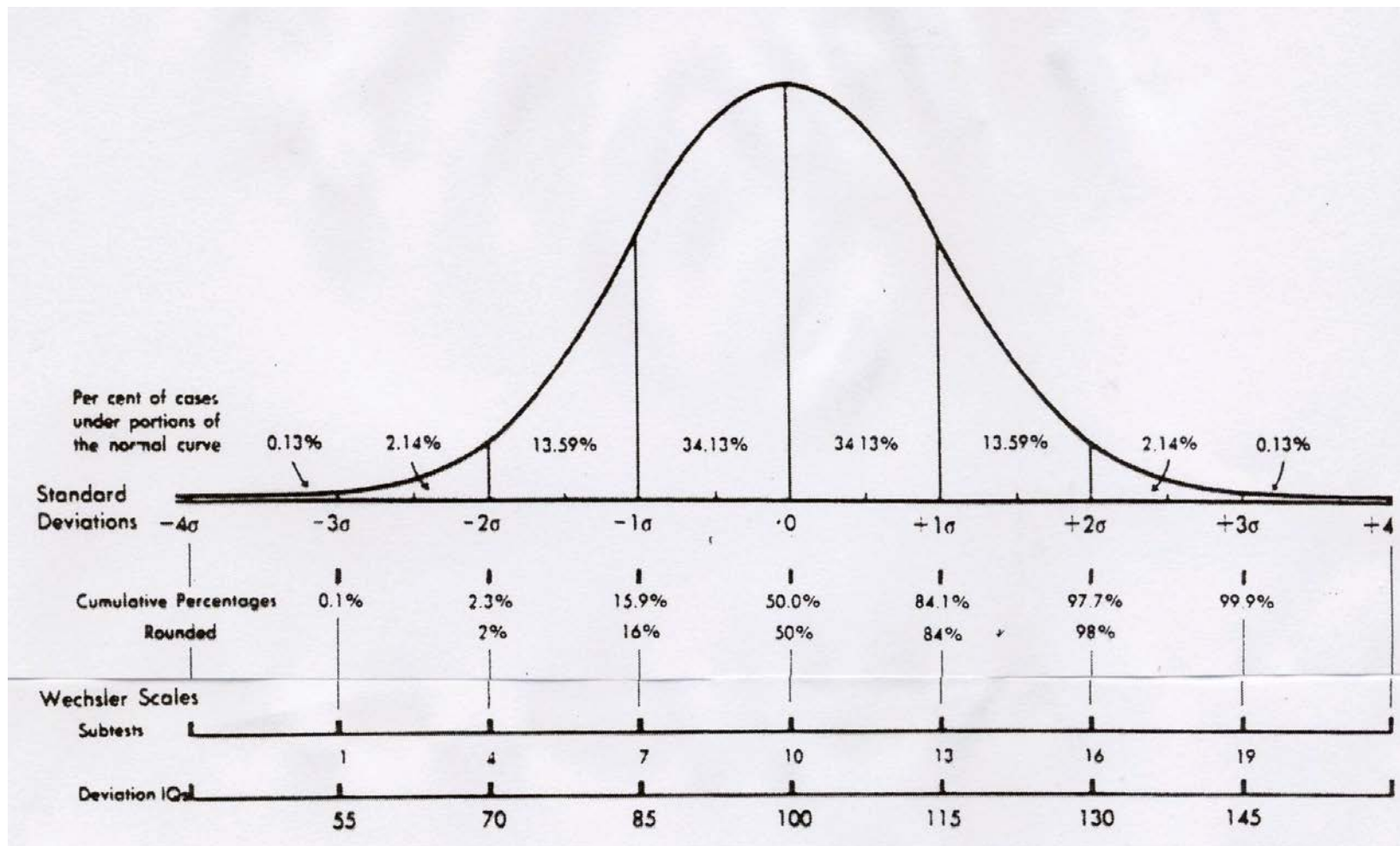

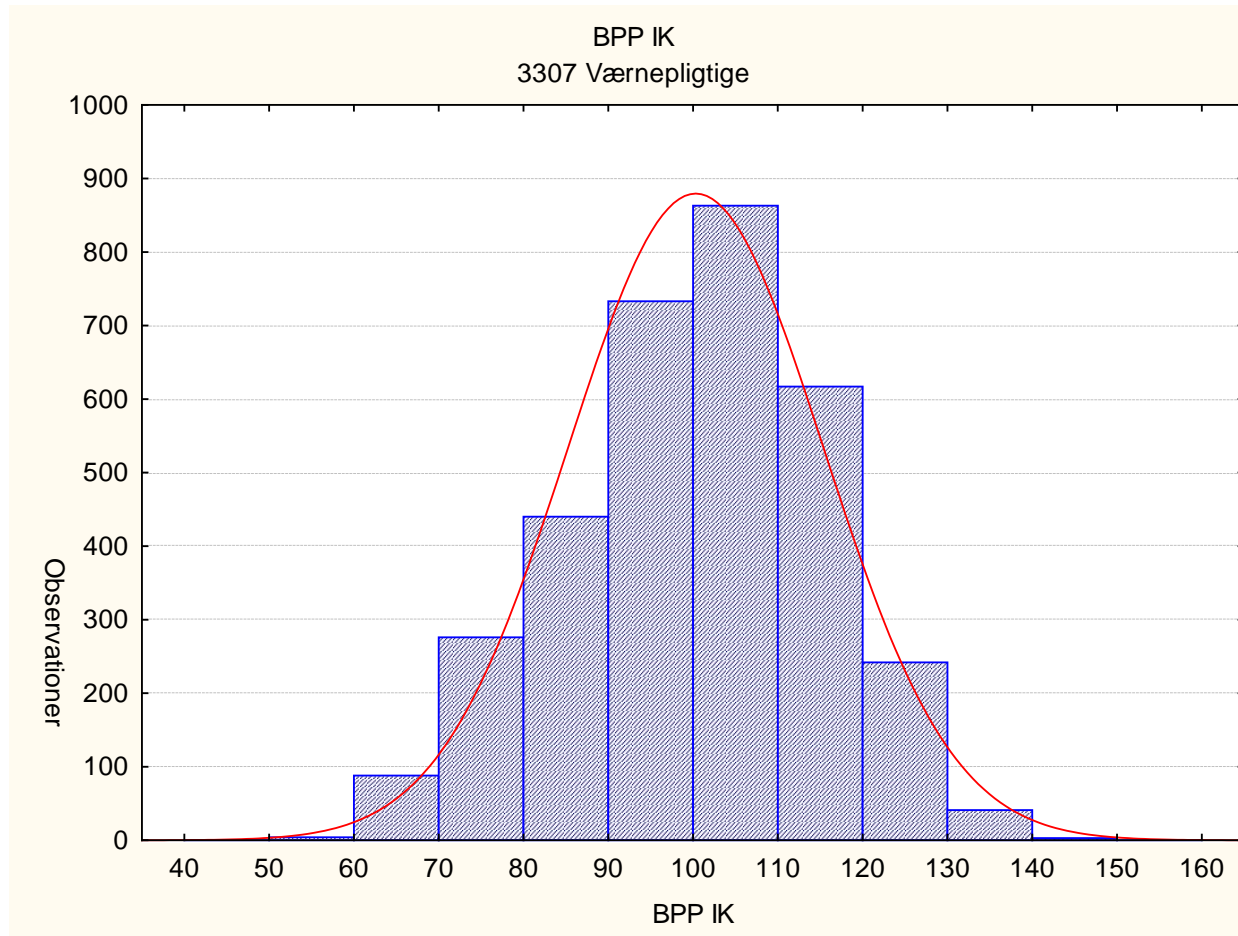
Ravens matricer

Normalfordeling: Standardiserede Scores

Intelligens

Aldersrelaterede ændringer i kognitiv funktion

1. Niveau-forskelle i kognitiv funktion på forskellige alderstrin
- gennemsnit
2. Individuel stabilitet og individets relative indplacering på forskellige alderstrin

Undersøgelsesdesign og aldersrelaterede ændringer

1. Alder – kronologisk alder
2. Generation – der kan være forskelle mellem individer født og opvokset på forskellige tidspunkter
3. Undersøgelsestidspunkt – det kan muligvis have betydning i hvilke tidsperioder intelligensundersøgelser gennemføres

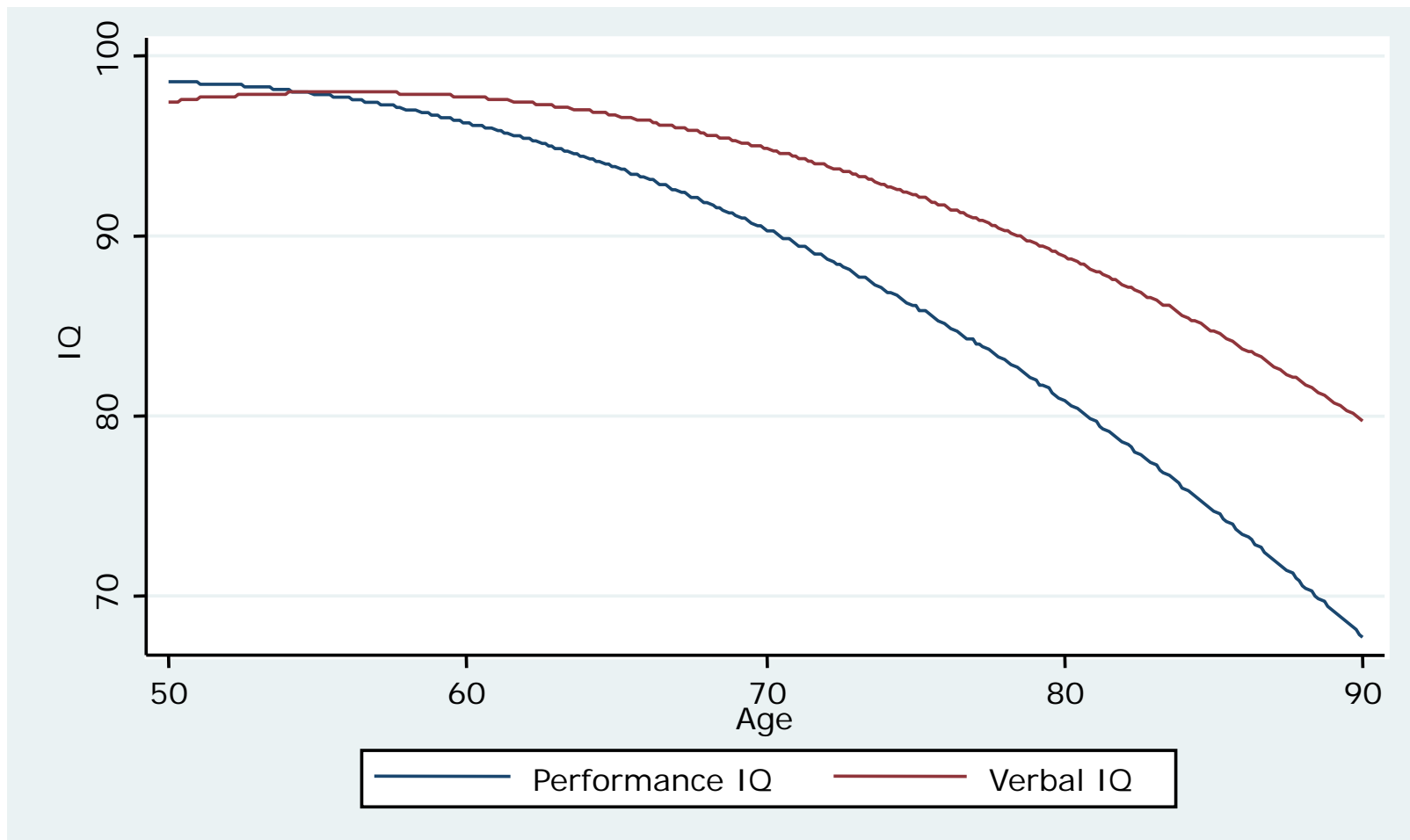

Glostrup 1914 kohorten: 50 – 90 år

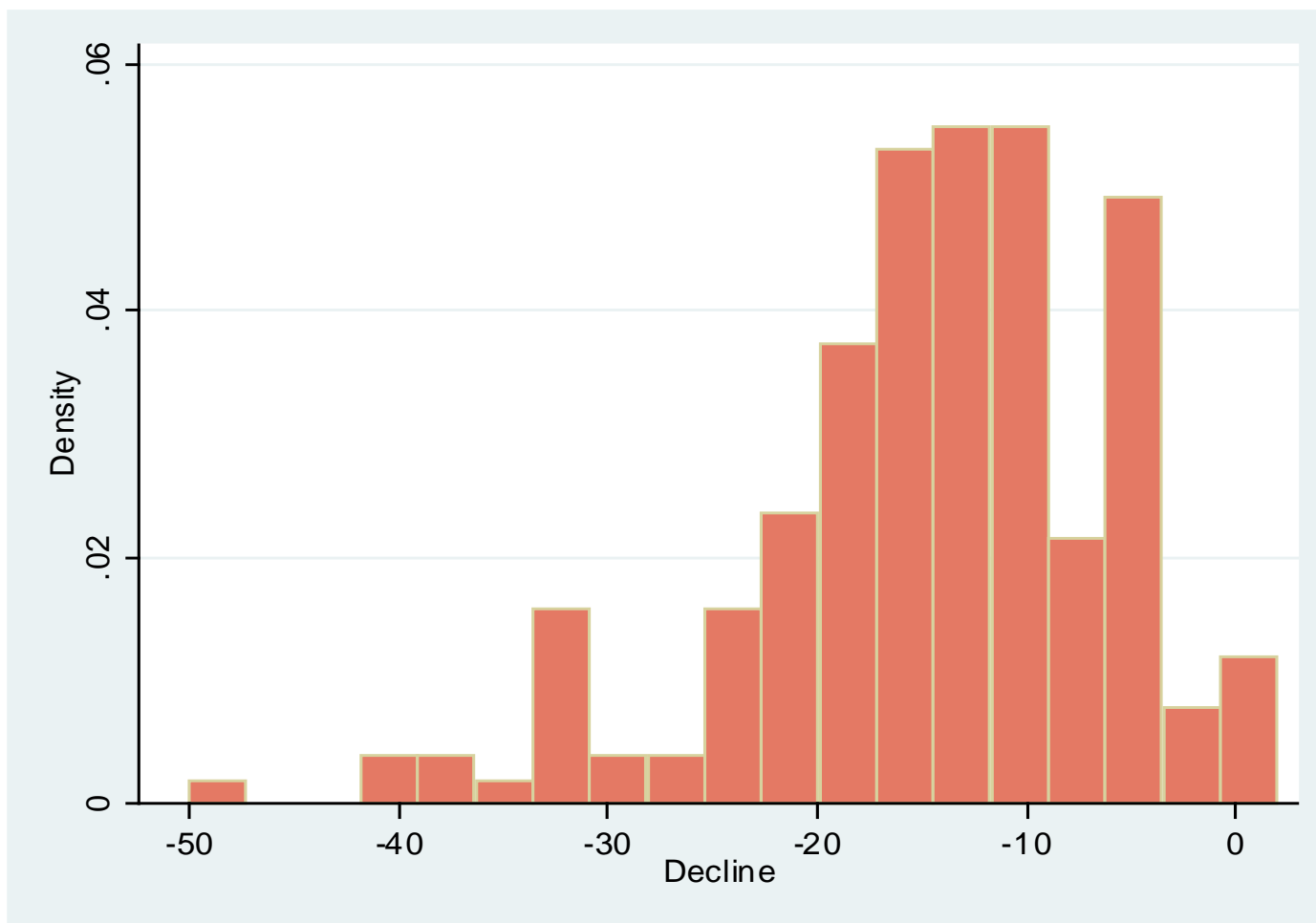
Follow-up	Total	50-year sample
50 year	698	698
60 year	571	529
70 year	334	334
75 year	400	166
80 year	349	189
85 year	172	121
90 year	123	64

Sproglig og ikke-sproglig intelligens

Individuelle forskelle i kognitive ændringer fra 50 til 80 år

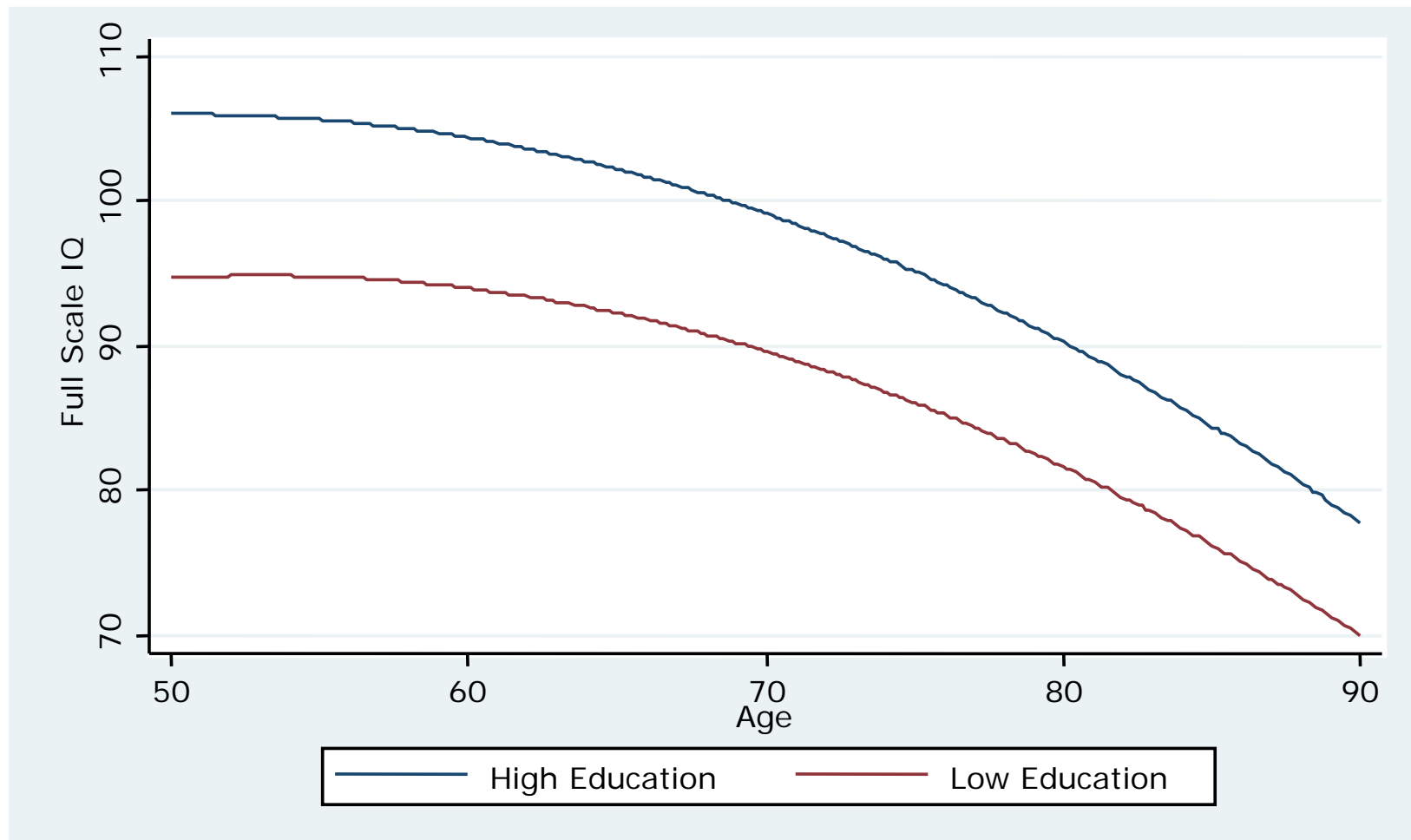

Individuel stabilitet og individuelle forskelle i kognitiv aldring

- 1) Der er individuelle forskelle i kognitiv aldring
- 2) Betydning af individuelle forskelle i kognitiv aldring skal vurderes i forhold til de individuelle forskelle, der kan konstateres hos yngre voksne

IK: Høj og lav uddannelse Interaktion: $p = 0.006$

LiKO-15

Livsstils- og Kognitionsopfølgningen 2015

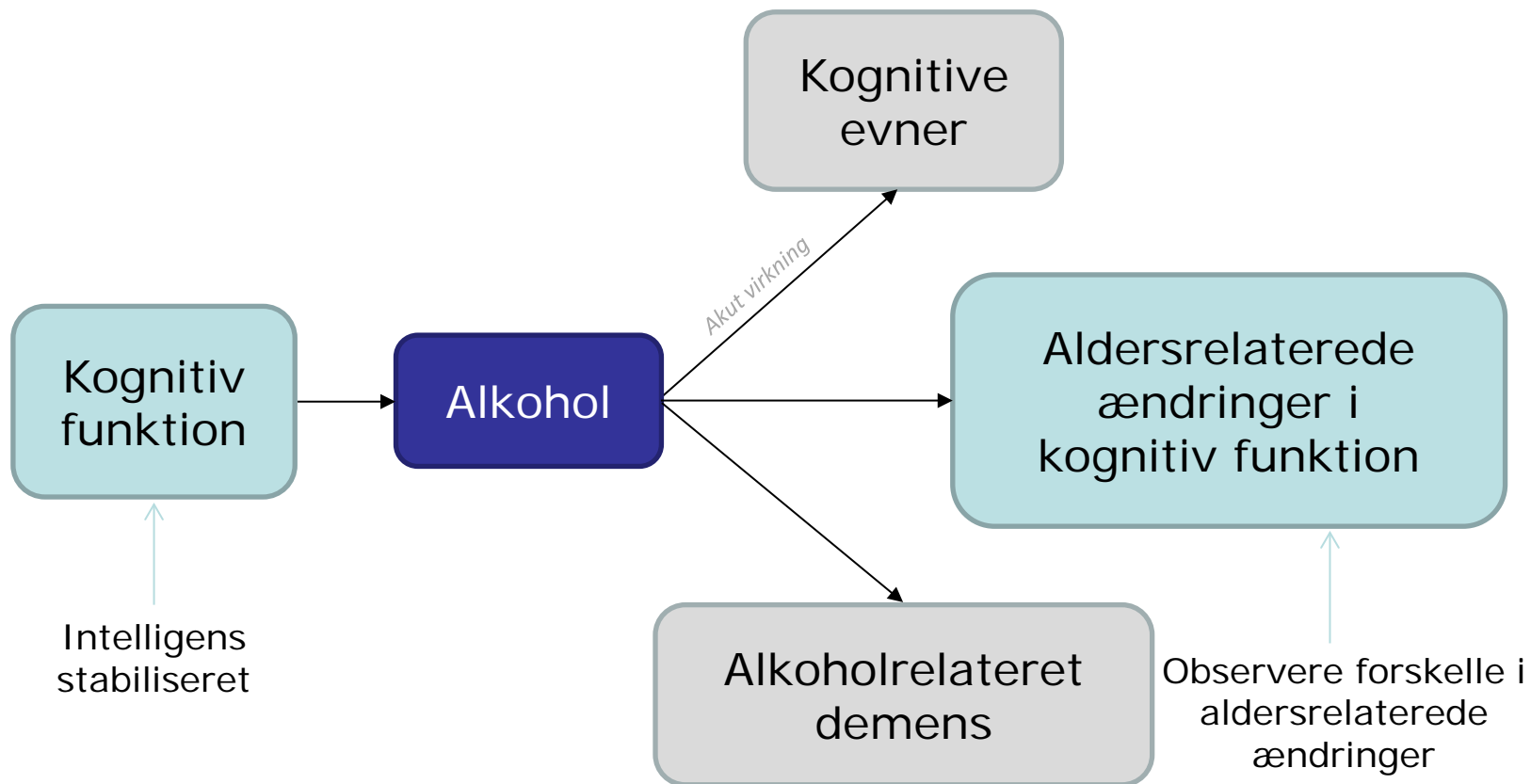
- Sociodemografi, livsstil og helbred → aldersrelaterede ændringer i kognitiv funktion

PAUSE

- Phenotypes in Alcohol Use Disorders
- Det Strategiske Forskningsråd
- Internationalt forskningssamarbejde

Alkohol og kognitiv funktion

Intelligens målt ved sessionen

Alle mænd indkaldes i det år de fylder 18 år

- Intelligenstest

Siden 1957...

- Oplysninger registreret og arkiveret
- Benyttet Børge Priens Prøve (BPP)
  - Oplagt til opfølgingsundersøgelser

LiKO-15 projektets struktur

1968-1989:

Kognitiv funktion
(BPP) ved
sessionen

*Skoleuddannelse
Højde
Vægt
Alder*

2015-2017:

Kognitiv funktion
(BPP) ved
LiKO-15

Spørgeskema

*Nationale
sundhedsregistre*

Børge Priens Prøve

Intelligenstest anvendt på sessionen

- Udviklet af cand.psych. Børge Prien
- 45 min. varighed
- 78 spørgsmål
  - Matricer, talrækker, ordrelationer og figurer
- Forsøgt hemmeligholdt

LiKO-15 spørgeskema

Omfattende spørgeskema

- 36-62 spørgsmål (30-45 min.)
- Generelle spørgsmål
  - Sociodemografiske faktorer
  - Livstilsfaktorer (rygning, medicin, stoffer)
  - Helbred
- Alkoholrelaterede spørgsmål
  - Alkoholindtag (hyppighed, mængde, lejlighedsvis)
  - Problemer som flg. af alkohol
  - Behandling af alkoholproblemer

Baggrundsinformation

Sessionen

- Skoleuddannelse
- Højde
- Vægt
- Alder ved sessionen

Nationale sundhedsregistre

- Psykiatrisk Centralregister
  - Alkoholmisbrug (ICD-8: 303, ICD-10: F10.1, F10.2)
  - Andre psykiske lidelser

Udvælgelse af deltagere

Database

29.520 mænd

- Født i 1950-61
- Sessionstestet i 1968-89

Mulige at invitere

22.125 mænd

- Navne og adresser
- Opdateret registerinformation

Inviteret

14.741 mænd

- Bor indenfor radius af 50 km
- Ikke indlagt med AUD sidste 2 år

Praktisk implementering

Invitation af deltagere

- Invitationsbrev og deltagerinformation
- Booker tid
- Variation i testtidspunkter
- Påmindelsespostkort

Gennemførelse af testningerne

- Gruppetestninger
- 24 deltagere per test

KØBENHAVNS UNIVERSITET
INSTITUT FOR FOLKESUNDHEDSVIDENSKAB

ØSTER FARIMAGSGADE 5A, BYGNING 5, 1.SAL, 1353 KBH K

BLIV DELTAGER I ET STORT FORSKNINGSPROJEKT!

Hvem er blevet inviteret?
Du er blevet inviteret til undersøgelsen, fordi du var på session i Storkøbenhavn, Bornholm eller et af de omkringliggende områder i perioden 1968-1989, hvor du blandt andet gennemførte en psykologisk test af tænkning og problemløsning.

Hvad går undersøgelsen ud på?
Undersøgelsen omfatter den samme psykologiske test, som du gennemførte på sessionen, samt et spørgeskema, hvor der spørges ind til sociale forhold, helbredsforhold og livsstilsfaktorer.

Hvor og **hvornår** foregår undersøgelsen?
Der vil blive gennemført undersøgelser på forskellige lokaliteter og forskellige tidspunkter, og du kan selv vælge, hvor og hvornår du ønsker at deltage i undersøgelsen.

Hvordan tilmelder jeg mig undersøgelsen?
Du kan melde dig til på internettet på www.liko15.dk eller ved at ringe til os på tlf.nr.: 93 58 86 39 hverdage mellem kl.9 og kl.14.

Hvem har deltaget i LiKO-15

	Deltagere	Ikke deltagere	
Total (N[%])	2.016 (13,7)	12.725 (86,3)	
Sessionsdata	Skoleuddannelse (N[%])		
	< studentereksamen	1.261 (11,2)	10.040 (88,8)
	≥ studentereksamen	753 (21,9)	2.683 (78,1)
BMI (mean[SD])	21,4 (2,3)	21,4 (2,6)	
BPP score (mean[SD])	46,3 (9,7)	39,4 (11,4)	
Registerdata	Alder (mean[SD])	61,6 (3,3)	61,0 (3,3)
	Psykiatriske registreringer (N[%])		
	Alkoholmisbrug	85 (6,7)	1.171 (93,2)
	Andre psykiske lidelser	280 (10,7)	2.327 (89,3)
Ingen psykiske lidelser	1.651 (15,2)	9.227 (84,8)	

Foreløbige LiKO-15 resultater

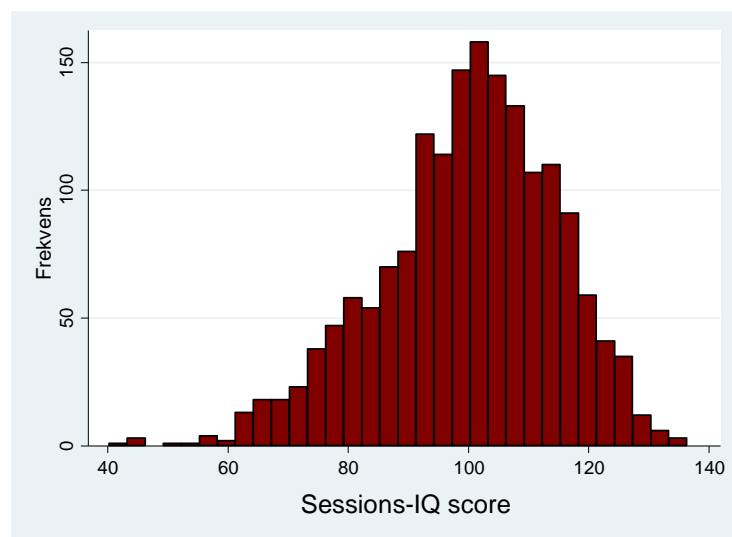

Tilgængelige data om 1710 mænd

- Generelle ændringer i kognitiv funktion
- Karakteristika af studiepopulationen
- Alkoholfaktorers betydning for ændringer i kognitiv funktion

IQ-scorer fra sessionen

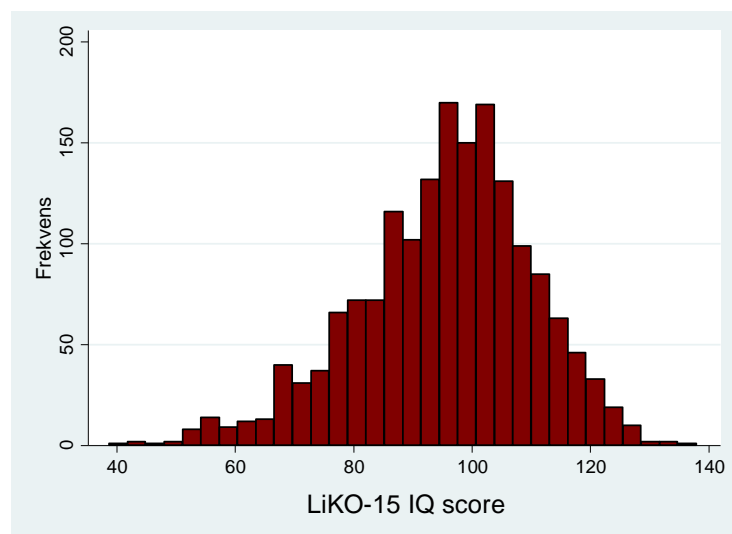

Gennemsnit (SD): 100 (15)

Min: 40,2

Max: 136,3

IQ-scorer fra LiKO-15

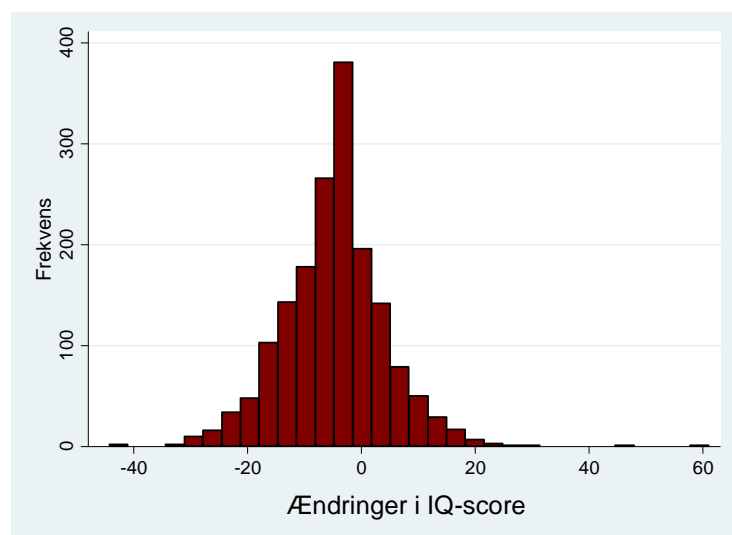

Gennemsnit (SD): 95,3 (14,6)

Min: 38,7

Max: 137,8

Ændring i IQ-scoringer fra session til LiKO-15

Gennemsnit (SD): -4,7 (9,0)

Min: -44,3

Max: 61,0

Foreløbige LiKO-15 resultater

Tilgængelig data om 1710 mænd

- ~~Generelle ændringer i kognitiv funktion~~
- Karakteristika af studiepopulationen
- Alkoholfaktorers betydning for ændringer i kognitiv funktion

Karakteristika af studiepopulationen

Baggrundsvariable og sessionsfaktorer

	Antal (N [%])	Ændring i BPP (mean[SD])	p- værdi*
Sessionsalder			
19 år eller derunder	1.017 (59,5)		
20 år eller derover	693 (40,5)		
LiKO-15-alder			
60 år eller derunder	747 (43,7)		
61 år eller derover	963 (56,3)		
Sessions-BPP			
46 rigtige eller derunder	810 (47,4)		
47 rigtige eller derover	900 (52,6)		
Grad af umage ved sessions-BPP			
Slet ikke	122 (7,6)		
I nogen grad	642 (40,2)		
I høj grad	834 (52,2)		

Upublicerede
data ikke
vist

Karakteristika af studiepopulationen

Uddannelses og erhverv

	Antal (N [%])	Ændring i BPP (mean[SD])	p- værdi*
Skoleuddannelse (sessionen)			
Mindre end studentereksamen	1.090 (63,8)	Uppublicerede data ikke vist	
Studentereksamen eller mere	618 (36,2)		
Videregående uddannelse (LiKO-15)			
Ja	991 (58,0)		
Nej	719 (42,1)		
Erhvervsmæssigt beskæftiget (LiKO-15)			
Ja	1.164 (68,1)		
Nej	546 (31,9)		

Karakteristika af studiepopulationen

Sociale relationer

- Ikke har børn (18%)
- Ikke har ægtefælle/fast partner (17%)
- Ikke bor sammen med nogen (21%)

Livsstilefaktorer

- Let fysisk aktive/stillesiddende (66%)
- Ikke sunde kostvaner (35%)
- Aldrig røget tobak (32%)
- Aldrig indtaget euforiserende stoffer (57%)

Karakteristika af studiepopulationen

Medicinformbrug

- Sovemedicin (11%)
- Beroligende medicin (11%)
- Antidepressiva (15%)
- Receptpligtig smertestillende (25%)

Helbred

- Mindre godt/dårligt selv vurderet fysisk helbred (12%)
- Mindre godt/dårligt selv vurderet psykisk helbred (7%)
- Slået hovedet og bevidstløs ≥ 30 min. (2%)
- Slået hovedet og indlagt (14%)

Foreløbige LiKO-15 resultater

Tilgængelig data om 1710 mænd

- ~~Generelle ændringer i kognitiv funktion~~
- ~~Karakteristika af studiepopulationen~~
- Alkoholfaktorerens betydning for ændringer i kognitiv funktion

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Stor mængde af information om alkoholrelaterede faktorer

- Hyppighed (51-60 år, sidste 12 måneder)
- 5 genstande el. mere ved samme lejlighed (sidste 12 måneder)
- 10 genstande el. mere ved samme lejlighed (51-60 år, sidste 12 måneder)
- Behandling for alkoholproblemer
- Psykiatriske indlæggelser med alkoholmisbrug
- Problemer som følge af alkoholforbrug

Justeret for alder ved LiKO-15 og uddannelse ved sessionen.

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Hyppighed af alkoholindtag som 51-60år og ændringer i BPP

	N (%)	BPP ændr.	MD (95% CI)*	p- værdi
1 gang pr. mdr. el. sjældnere	251 (14,7)	Upublicerede data ikke vist		
En gang pr. uge/ et par gange pr. mdr.	438 (25,6)			
Nogle gange pr. uge	654 (38,3)			
Hver dag/næsten hver dag	366 (21,4)			

* Justeret for alder (LiKO-15) og uddannelsesniveau (sessionen).

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Hyppighed af alkoholindtag de sidste 12 måneder og ændringer i BPP

	N (%)	BPP ændr.	MD (95% CI)*	p- værdi
1 gang pr. mdr. el. sjældnere	291 (17,0)			
En gang pr. uge/ et par gange pr. mdr.	414 (24,2)			
Nogle gange pr. uge	614 (35,9)			
Hver dag/næsten hver dag	390 (22,8)			

Upublicerede data
ikke vist

* Justeret for alder (LiKO-15) og uddannelsesniveau (sessionen).

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Hyppighed af 5 genstande eller derover ved samme lejlighed de sidste 12 måneder og ændringer i BPP

	N (%)	BPP ændr.	MD (95% CI)*	p-værdi
1 gang pr. mdr. el. sjældnere	1009 (64,1)			
En gang pr. uge/ et par gange pr. mdr.	406 (25,8)			
Nogle gange pr. uge	116 (7,4)			
Hver dag/næsten hver dag	42 (2,7)			

Upublicerede data
ikke vist

* Justeret for alder (LiKO-15) og uddannelsesniveau (sessionen).

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Hyppighed af 10 genstande eller derover ved samme lejlighed som 51-60år og ændringer i BPP

	N (%)	BPP ændr.	MD (95% CI)*	p- værdi
1 gang pr. mdr. el. sjældnere	1376 (86,0)			
En gang pr. uge/ et par gange pr. mdr.	168 (10,5)			
Nogle gange pr. uge	33 (2,1)			
Hver dag/næsten hver dag	24 (1,5)			

Upublicerede data
ikke vist

* Justeret for alder (LiKO-15) og uddannelsesniveau (sessionen).

Stort set samme resultater ved brug af de sidste 12 måneder.

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Behandling for alkoholproblemer og psykiatriske indlæggelser og ændringer i BPP

	N (%)	BPP ændr.	MD (95% CI)*	p-værdi
Behandl. for alk.prob.				
Ja, flere gange	49 (2,9)			
Ja, en enkelt gang	66 (3,9)			
Nej	1583 (93,2)			
Psyk.indlæggelser				
Alkoholmisbrug	71 (4,2)			
Andre psykiske lidelser	240 (14,0)			
Ingen	1399 (81,8)			

Upublicerede data ikke vist

* Justeret for alder (LiKO-15) og uddannelsesniveau (sessionen).

Alkohol-faktorer og BPP-ændringer

Signifikant større gennemsnitligt fald i kognitive funktioner, hvis alkoholforbrug → problemer med...

- Familien
- Arbejdet eller uddannelsen
- Økonomi
- Helbredet

Ikke signifikant forskel i kognitive ændringer ved problemer med venner som følge af alkoholforbrug.

Konklusion

Tegn på aldersrelaterede ændringer i kognitiv funktion blandt mænd i alderen 55-66 år

Alkoholfaktorer → aldersrelaterede ændringer i kognitiv funktion

- Direkte virkning eller bagvedliggende faktorer?

Fremtidig forskning på LiKO-15

- Flere deltagere med alkoholmisbrug
- Mere avancerede analyser af alkohols betydning for ændringer i kognitiv funktion

Tak for opmærksomheden!

